

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до проведення практичних занять

та самостійної роботи

з навчальної дисципліни

«КУРОРТОЛОГІЯ»

*(для студентів I курсу всіх форм навчання освітньо-кваліфікаційного рівня
бакалавр спеціальності 241 – Готельно-ресторанна справа, 242 – Туризм)*

**Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2020**

Методичні рекомендації до проведення практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Курортологія» (для студентів 1 курсу всіх форм навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» спеціальності 241 – Готельно-ресторанна справа, 242 – Туризм) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. Н. М. Влащенко. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. – 53 с.

Укладач канд. екон. наук, доц. Н. М. Влащенко

Рецензент

І. М. Писаревський, доктор економічних наук, професор Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою туризму і готельного господарства, протокол № 1 від 29.08.2019.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 Практичні (семінарські) заняття.....	4
2 Самостійна робота студентів.....	8
3 Система поточного та підсумкового контролю знань.....	12
4 Підготовка до практичних занять.....	14
Список рекомендованих джерел.....	50

ВСТУП

Природа – невичерпне джерело життя, вона має широке коло можливостей для лікування, відновлення фізичних і духовних сил людини. Курортологія є саме тою навчальною дисципліною, яка вивчає лікувальні властивості природних фізичних факторів, характер їх дії на організм людини, можливості їх застосування з лікувальною і профілактичною метою на курортах і поза їх межами, яка розробляє рекомендації для санаторно-курортного лікування і методи застосування курортних факторів при різних захворюваннях.

Курортологія має в Україні давні традиції, рекреаційні ресурси України досліджені та продовжують досліджуватись, вивчається вплив природних речовин на здоров'я, лікування та реабілітацію хворих. Ці дослідження дуже важливі при проектуванні, будівництві оздоровчих закладів, а також для раціонального використання, охорони і збереження родовищ природних лікувальних речовин. Тому виникає об'єктивна необхідність у вивченні дисципліни «Курортологія» як важливої складової зміцнення здоров'я населення.

Метою викладання навчальної дисципліни «Курортологія» є формування теоретичних вмінь та навичок використання природно-кліматичних і санаторно-рекреаційних ресурсів курортів, організація санаторно-курортного лікування.

Головними завданнями вивчення дисципліни «Курортологія» є набуття навичок щодо використання природно-кліматичних і санаторно-рекреаційних ресурсів курортів під час лікування в умовах санаторно-курортних закладів.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час проведення аудиторних занять: лекційних та практичних. На лекціях розглядаються основні питання курсу. Найважливіші та найскладніші питання винесено на розгляд та обговорення під час практичних занять. Поглиблене вивчення окремих питань і закріплення знань здійснюється під час виконання самостійної роботи, якій приділяється значна увага.

1 ПРАКТИЧНІ (СЕМІНАРСЬКІ) ЗАНЯТТЯ

Теми практичних (семінарських) занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, спрямована на закріплення студентами теоретичних знань, отриманих на лекціях і під час самостійного вивчення матеріалу дисципліни та виконання індивідуального науководослідного завдання.

Практичне заняття – форма навчального заняття, спрямованого на формування вмінь і навичок із виконання певних видів робіт, а саме проведення аналізу й подання обґрунтованих висновків щодо напрямів удосконалення інноваційної діяльності на вітчизняних підприємствах.

За кожною темою викладач проводить семінарське заняття, на якому організує обговорення зі студентами питань із тем, визначених робочою навчальною програмою, формує вміння та навички практичного застосування теорети-

чних положень навчальної дисципліни шляхом індивідуального виконання відповідно до сформованих завдань.

Завдання містить проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, встановлення загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язання контрольних завдань, тестовий контроль, перевірку й оцінювання.

Підсумкові оцінки за кожне заняття заносять до журналу. Оцінки, отримані студентом на семінарських заняттях, ураховують під час виставлення поточної оцінки за змістовими модулями з навчальної дисципліни «Менеджмент міжнародного туризму».

Проведення практичного заняття базується на попередньо підготовленому матеріалі: тестах для виявлення ступеня оволодіння студентами необхідними теоретичними положеннями, пакетах завдань різного ступеня складності для розв'язання студентами на занятті, групі письмових та усних питань за темою практичного (семінарського) заняття.

Усі практичні заняття проходять за планом проведення практичних (семінарських) занять (див. табл. 1.1, 1.2).

Таблиця 1.1 – План проведення практичних занять для студентів денної та заочної форми навчання освітнього рівня бакалавр спеціальності 241 – Готельно-ресторанна справа

№ заняття	Зміст	Кількість годин	
		Денне навчання (ДН)	Заочне навчання (ЗН)
1	2	3	4
МОДУЛЬ 1. КУРОРТОЛОГІЯ			
Змістовий модуль 1.1 Основи курортології			
1	Тема 1 Курорти – провідний сегмент індустрії туризму: Поняття, функції, види, інфраструктура та класифікаційні ознаки курортів	3	1,0
2	Тема 2 Історія розвитку санаторно-курортної справи: Історія розвитку курортної справи у світі	2	0,5
3	Тема 3 Основи медичної кліматології: Кліматоутворювальні фактори та їх вплив на стан здоров'я людини	3	0,5
4	Тема 4 Основи бальнеології та бальнеотехніки: Характеристика лікувальної дії прісної води на організм людини	3	1,0

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4
5	Тема 5 Основи грязелікування: Класифікація лікувальної грязі та методики проведення грязелікувальних процедур	2	0,5
Усього за ЗМ 1.1		13	3,5
Змістовий модуль 1.2 Основи санаторно-курортного лікування			
6	Тема 6 Лікування глиною в курортній практиці. Псамотерапія: Цілющі властивості глина та її використання в курортній практиці	2	0,5
7	Тема 7 Термотерапія в санаторно-курортному лікування: Застосування методів термотерапії в курортній практиці	2	0,5
8	Тема 8. Фітотерапія й апітерапія в курортній практиці: Фітотерапія та її застосування в курортній практиці	2	0,5
9	Тема 9 Преформовані та рідкісні лікувальні курортні фактори: Лікувальне застосування фізіотерапевтичних процедур в умовах курорту	2	0,5
10	Тема 10 Лікувальна фізична культура та лікувальний масаж: Організація лікувальної фізичної культури в умовах курорту	2	0,5
Усього за ЗМ 1.3		10	2,5
Змістовий модуль 1.3 Основи управління санаторно-курортними закладами			
11	Тема 11 Особливості організації лікування хвороб людини в умовах курорту: Порядок відбору і направлення хворих на санаторно-курортне лікування	3	0,5
12	Тема 11 Особливості організації лікування хвороб людини в умовах курорту: Специфіка санаторно-курортного лікування	3	0,5
13	Тема 12 Управління санаторно-курортними закладами: Структура управління санаторно-курортним комплексом в Україні	3	0,5
14	Тема 12 Управління санаторно-курортними закладами: Обґрунтування організації анімаційного сервісу в місцях розміщення рекреантів	2	0,5
Усього за ЗМ 1.3		11	2,0
Усього за модулем 1:		34	8

Таблиця 1.2 – План проведення практичних занять для студентів денної та заочної форми навчання освітнього рівня бакалавр спеціальності 242 – Туризм

№ заняття	Зміст	Кількість годин	
		Денне навчання (ДН)	Заочне навчання (ЗН)
1	2	3	4
МОДУЛЬ 1. КУРОРТОЛОГІЯ			
Змістовий модуль 1.1 Основи курортології			
1	Тема 1 Курорти – провідний сегмент індустрії туризму: Поняття, функції, види, інфраструктура та класифікаційні ознаки курортів	3	0,5
2	Тема 2 Історія розвитку санаторно-курортної справи: Історія розвитку курортної справи у світі	2	–
3	Тема 3 Основи медичної кліматології: Кліматоутворювальні фактори та їх вплив на стан здоров'я людини	3	0,5
4	Тема 4 Основи бальнеології та бальнеотехніки: Характеристика лікувальної дії прісної води на організм людини	3	0,5
5	Тема 5 Основи грязелікування: Класифікація лікувальної грязі та методики проведення грязелікувальних процедур	2	0,5
Усього за ЗМ 1.1		13	2,0
Змістовий модуль 1.2 Основи санаторно-курортного лікування			
6	Тема 6 Лікування глиною в курортній практиці. Псамотерапія: Цілющі властивості глина та її використання в курортній практиці	2	0,4
7	Тема 7 Термотерапія в санаторно-курортному лікуванні: Застосування методів термотерапії в курортній практиці	2	0,4
8	Тема 8. Фітотерапія й апітерапія в курортній практиці: Фітотерапія та її застосування в курортній практиці	2	0,4
9	Тема 9 Преформовані та рідкісні лікувальні курортні фактори: Лікувальне застосування фізіотерапевтичних процедур в умовах курорту	2	0,4
10	Тема 10 Лікувальна фізична культура та лікувальний масаж: Організація лікувальної фізичної культури в умовах курорту	2	0,4

Продовження таблиці 1.2

1	2	3	4
Усього за ЗМ 1.3		10	2,0
Змістовий модуль 1.3 Основи управління санаторно-курортними закладами			
11	Тема 11 Особливості організації лікування хвороб людини в умовах курорту: Порядок відбору і направлення хворих на санаторно-курортне лікування	3	0,5
12	Тема 11 Особливості організації лікування хвороб людини в умовах курорту: Специфіка санаторно-курортного лікування	3	0,5
13	Тема 12 Управління санаторно-курортними закладами: Структура управління санаторно-курортним комплексом в Україні	3	0,5
14	Тема 12 Управління санаторно-курортними закладами: Обґрунтування організації анімаційного сервісу в місцях розміщення рекреантів	2	0,5
Усього за ЗМ 1.3		11	2,0
Усього за модулем 1:		34	6

2 САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів є важливим елементом успішного засвоєння матеріалу дисципліни. Основою тут є самостійна праця студентів із вітчизняними та закордонними джерелами, нормативними актами у сфері інноваційного менеджменту. Самостійна робота – інструмент опанування навчального матеріалу в час, вільний від обов’язкових навчальних занять. Основними видами самостійної роботи студентів є такі:

- обов’язкове вивчення або закріплення матеріалу, отриманого на лекціях;
- опрацювання та вивчення інформації з джерел, рекомендованих до вивчення;
- підготовка до практичних (семінарських) занять, дискусій, роботи у групах, опитування, тестування;
- контрольна перевірка кожним студентом якості особистих знань за запитаннями для самостійного поглибленого вивчення та самоконтролю.

Перелік питань для самостійного опрацювання подано в таблиці 2.1 та 2.2.

Таблиця 2.1 – Перелік питань для самостійного опрацювання для студентів денної та заочної форм навчання освітнього рівня бакалавр спеціальності 241 – Готельно-ресторанна справа

Назва теми	Питання для самостійного опрацювання (за ЗМ і темами)	Кількість годин		Рекомендовані джерела
		ДН	ЗН	
1	2	3	4	5
Модуль 1 Курортологія				
Змістовий модуль 1.1 Основи курортології				
Тема 1 Курорти – провідний сегмент індустрії туризму	1.3 Курортологія: визначення, завдання, напрямки	3	7,0	Основні [1–3]; додаткові [1–6, 10]
Тема 2 Історія розвитку санаторно-курортної справи:	2.1 Історія розвитку санаторно-курортної справи в Україні	3	6,5	Основні [1–3]; додаткові [3, 4, 6]; Інтернет-ресурси [12, 13]
Тема 3 Основи медичної кліматології	3.4 Фізичні та фізіологічні основи дозиметрії й дозування кліматолікувальних процедур 3.5 Курортні ландшафти та їх використання в рекреаційних цілях	2	7,0	Основні [1–3]; додаткові [6, 10]
Тема 4 Основи бальнеології та бальнеотехніки	4.4 Бальнеотехніка: предмет, завдання, технологічні схеми	3	7,0	Основні [1–3]; додаткові [6, 10]; Інтернет-ресурси [2, 13]
Тема 5 Основи грязелікування	5.2 Особливості оздоровчої дії лікувальних грязей на організм людини	3	7,0	Основні [1–3]; додаткові [6, 10]
Усього за ЗМ 1		14	34,5	
Змістовий модуль 1.2 Основи санаторно-курортного лікування				
Тема 6 Лікування глиною в курортній практиці. Псамотерапія	6.3 Псамотерапія	3	7	Основні [1–3]; додаткові [6, 10], Інтернет-ресурси [2, 7]
Тема 7 Термотерапія в санаторно-курортному лікуванні	7.4 Лікування нафталанською нафтою	3	7	Основні [1–3]; додаткові [1–3]; Інтернет-ресурси [3, 4, 8]

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5
Тема 8. Фітотерапія й апітерапія в курортної практиці	8.1 Цілющі властивості меду та його використання при хворобах людини	3	7	Основні [1–3]; додаткові [6, 10]; Інтернет-ресурси [2, 6, 7]
Тема 9 Преформовані та рідкісні лікувальні курортні фактори	9.4 Використання рідкісних і нетрадиційних методів лікування	3	7	Основні [1–3]; додаткові [6, 10]; Інтернет-ресурси [4, 7, 8]
Тема 10 Лікувальна фізична культура та лікувальний масаж	10.1 Масаж у комплексі санаторно-курортного лікування. Основні види масажу	4	7,5	Основні [1–3]; додаткові [6, 10]; Інтернет-ресурси [3, 8, 13]
Усього за ЗМ 2:		16	35,5	
Змістовий модуль 1.3 Основи управління санаторно-курортними закладами				
Тема 11 Особливості організації лікування хвороб людини в умовах курорту	11.2 Види санаторно-курортних закладів	11	18	Основні [1–3]; додаткові [1–4, 6]; Інтернет-ресурси [13]
Тема 12 Управління санаторно-курортними закладами	12.1 Правове регулювання діяльності санаторно-курортних закладів 12.2 Концепція маркетингу в управлінні санаторно-курортною діяльністю	11	18	Нормативні [1–6]; основні [1–3]; додаткові [3, 4, 7, 9]; Інтернет-ресурси [9 – 12]
Усього за ЗМ 3		22	36	
Виконання РГР:		30	30	
Усього за модулем 1		82	136	

Таблиця 2.2 – Перелік питань для самостійного опрацювання для студентів денної та заочної форм навчання освітнього рівня бакалавр спеціальності 242 – Туризм

Назва теми	Питання для самостійного опрацювання (за ЗМ і темами)	Кількість годин		Рекомендовані джерела
		ДН	ЗН	
1	2	3	4	5
Модуль 1 Курортологія				

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1.1 Основи курортології				
Тема 1 Курорти – провідний сегмент індустрії туризму	1.3 Курортологія: визначення, завдання, напрямки	0,5	5	Основні [1–3]; додаткові [1–6, 10]
Тема 2 Історія розвитку санаторно-курортної справи:	2.1 Історія розвитку санаторно-курортної справи в Україні	0,5	6	Основні [1–3]; додаткові [3, 4, 6]; Інтернет-ресурси [12, 13]
Тема 3 Основи медичної кліматології	3.4 Фізичні та фізіологічні основи дозиметрії й дозування кліматолікувальних процедур 3.5 Курортні ландшафти та їх використання в рекреаційних цілях	1,0	5	Основні [1–3]; додаткові [6, 10]
Тема 4 Основи бальнеології та бальнеотехніки	4.4 Бальнеотехніка: предмет, завдання, технологічні схеми	1,0	5	Основні [1–3]; додаткові [6, 10]; Інтернет-ресурси [2, 13]
Тема 5 Основи грязелікування	5.2 Особливості оздоровчої дії лікувальних грязей на організм людини	1,0	5	Основні [1–3]; додаткові [6, 10]
Усього за ЗМ 1		4	26	
Змістовий модуль 1.2 Основи санаторно-курортного лікування				
Тема 6 Лікування глиною в курортній практиці. Псамотерапія	6.3 Псамотерапія	1	5	Основні [1–3]; додаткові [6, 10], Інтернет-ресурси [2, 7]
Тема 7 Термотерапія в санаторно-курортному лікуванні	7.4 Лікування нафталанською нафтою	1	5	Основні [1–3]; додаткові [1–3]; Інтернет-ресурси [3, 4, 8]
Тема 8. Фітотерапія й апітерапія в курортній практиці	8.1 Цілющі властивості меду та його використання при хворобах людини	1	5	Основні [1–3]; додаткові [6, 10]; Інтернет-ресурси [2, 6, 7]

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5
Тема 9 Преформовані та рідкісні лікувальні курортні фактори	9.4 Використання рідкісних і нетрадиційних методів лікування	1	5	Основні [1–3]; додаткові [6, 10]; Інтернет-ресурси [4, 7, 8]
Тема 10 Лікувальна фізична культура та лікувальний масаж	10.1 Масаж у комплексі санаторно-курортного лікування. Основні види масажу	2	6	Основні [1–3]; додаткові [6, 10]; Інтернет-ресурси [3, 8, 13]
Усього за ЗМ 2:		6	26	
Змістовий модуль 1.3 Основи управління санаторно-курортними закладами				
Тема 11 Особливості організації лікування хвороб людини в умовах курорту	11.2 Види санаторно-курортних закладів	6	13	Основні [1–3]; додаткові [1–4, 6]; Інтернет-ресурси [13]
Тема 12 Управління санаторно-курортними закладами	12.1 Правове-регулювання діяльності санаторно-курортних закладів 12.2 Концепція маркетингу в управлінні санаторно-курортною діяльністю	6	13	Нормативні [1–6]; основні [1–3]; додаткові [3, 4, 7, 9]; Інтернет-ресурси [9–12]
Усього за ЗМ 3		12	26	
Виконання РГР:		30	30	
Усього за модулем 1		52	108	

3 СИСТЕМА ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Оцінювання знань, умінь та навичок студентів урахує види занять, які згідно з програмою дисципліни «Курортологія» передбачають лекційні, практичні (семінарські) заняття, а також самостійну роботу та виконання індивідуальних завдань.

Контрольні заходи для студентів денного навчання включають поточний і підсумковий контроль.

Перевірка й оцінювання знань студентів проводиться в таких формах:

- оцінювання знань студента під час практичних (семінарських) занять;
- виконання індивідуального навчально-дослідного завдання (у вигляді ІНДЗ та у вигляді контрольної роботи для студентів заочної форми навчання);
- проведення проміжного контролю (опитування або письмові завдання);

- проведення контролю знань за змістовними модулями;
- проведення підсумкового (письмового) заліку.

Загальна оцінка за змістовий модуль складається з поточних оцінок, яку студент отримує під час практичних (семінарських) занять та оцінок за змістові модулі.

Загальна (модульна) оцінка з дисципліни визначається як середнє арифметичне оцінок за змістовні модулі, оцінки за виконання індивідуального завдання та оцінки за результатами підсумкового контролю.

Оцінювання знань студента здійснюється під час практичних (семінарських) занять та виконання індивідуальних завдань і проводиться за 4 - бальною шкалою за такими критеріями:

- розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблеми, що розглядається;
- ступінь засвоєння матеріалу навчальної дисципліни;
- ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;
- уміння поєднувати теорію з практикою під час розгляду практичних ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків при виконанні індивідуальних завдань, та завдань, що винесені на розгляд в аудиторії;
- логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, уміння обґрунтувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та роботи висновки.

Оцінювання знань студента проводиться за чотири-бальною шкалою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно):

1. Для одержання оцінки «5» (відмінно) студент повинен:
 - укластися у встановлений термін підготовки відповіді;
 - викладати теоретичний матеріал чітко, коротко, зв'язано й обґрунтовано;
 - уміти оперативно розібратися в запропонованій ситуації, грамотно оцінити її та обґрунтувати ухвалене рішення;
 - впевнено відповідати на запитання членів екзаменаційної комісії й без зауважень із їхнього боку.
2. Для одержання оцінки «4» (добре) студент повинен:
 - укластися у встановлений термін підготовки відповіді;
 - викладати теоретичний матеріал обґрунтовано й складно;
 - не утруднятися у виборі рішення під час аналізу запропонованої ситуації;
 - уміти обґрунтувати ухвалене рішення;
 - добре відповідати на запитання членів екзаменаційної комісії.
3. Для одержання оцінки «3» (задовільно) студент повинен:
 - викладати теоретичний матеріал у доступній для розуміння формі;
 - розібратися в запропонованій ситуації й розробити пропозиції щодо її рішення;
 - позитивно відповідати на запитання членів екзаменаційної комісії;

– допускаються недостатньо впевнені й чіткі відповіді, але вони повинні бути правильні.

4. Оцінку «2» (незадовільно) одержують студенти, відповіді яких можуть бути оцінені нижче вимог, сформульованих у попередньому пункті.

Знання матеріалу оцінюється за чотири-бальною системою та згідно з Методикою переведення показників успішності знань студентів перекладається в систему оцінювання за шкалою ECTS (табл. 3).

Таблиця 3 – Шкала перерахунку оцінок результатів контролю знань студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	ECTS оцінка	Оцінка за національною шкалою	
		Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку
90–100	A	Відмінно	Зараховано
82–89	B	Добре	
74–81	C		
64–73	D	Задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

4 ПІДГОТОВКА ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Модуль 1 Курортологія

ЗМ 1 ОСНОВИ КУРОРТОЛОГІЇ

Заняття 1. Тема 1 Курорти – провідний сегмент індустрії туризму

Тема заняття «Поняття, функції, види, інфраструктура та класифікаційні ознаки курортів»

План

1. Поняття курорту та курортних факторів.
2. Класифікація курортів.
3. Функції курортів.
4. Інфраструктура курортів.

1. Мета заняття: засвоєння студентами сутності, основних понять курортології, формування знань про види природних лікувальних ресурсів, які мають курортоутворювальне значення, формування навичок щодо організації інфраструктури курортів.

2. Методика проведення практичної частини заняття: обговорення питань, що виникли у студентів під час самостійної підготовки до заняття; обговорення питань, які виникли після вивчення лекційного матеріалу; контроль за виконанням домашнього завдання.

3. Питання з теоретичної частини заняття.

Поняття «курорт», «курортні фактори».

Курортні фактори та їх використання в лікувальних і оздоровчих цілях.

Класифікація курортних факторів.

Класифікація курортів.

Основні типи курортів за характером природного лікувального фактора.

Типи курортів за основним лікувальним фактором.

Генетична класифікація курортів.

Функції курортів.

Загальні вимоги до курортів.

Функціональні зони на території курортів.

4. Контроль самостійної роботи студентів: підготовка доповідей, які характеризують курорти, лікувально-оздоровчі місцевості, особливо цінні та унікальні природні лікувальні ресурси, загальнопоширені природні лікувальні ресурси; доповіді, які відбивають розвиток лікувального, медичного туризму; щодо особливостей зон округу санітарної (гірничо-санітарної) охорони курортів.

5. Методика організації самостійної роботи студентів: студент під час підготовки до заняття повинен відповісти на такі запитання:

- Наведіть визначення понять «курорт», «курортні фактори».
- Визначте критерії, за якими класифікують курортні фактори.
- Які ресурси на курортах відносять до природних лікувальних?
- Охарактеризуйте використання курортних факторів в лікувальних і оздоровчих цілях.
- За якими критеріями складають загальну класифікацію курортів?
- Охарактеризуйте основні типи курортів за характером природного лікувального фактора.
- Охарактеризуйте функції курортів.
- Які функції курортів становлять основу курортної терапії – лікувального застосування природних фізичних факторів?
- За якими критеріями складають генетичну класифікацію курортів?
- Охарактеризуйте загальні вимоги до курортів.
- Наведіть визначення понять «курортне господарство» та «курортна інфраструктура». Визначте різницю між ними.
- Охарактеризуйте функціональні зони на території курортів.
- Визначте три зони округу санітарної охорони курортів.

6. Практичне завдання:

Складіть класифікацію курортів України за варіантом завдання (таблиця 4.1).

Таблиця 4.1 – Варіанти для виконання завдання

№ варіанту	Область	Назва курорту/курортів*
1	Закарпатська	
2	Івано-Франківська	
3	Запорізька	
4	Львівська	
5	Миколаївська	
6	Одеська	
7	Полтавська	
8	Херсонська	
9	Харківська	
10	Хмельницька	

*Третій стовбець заповнюється студентами самостійно в залежності від розвиненості курортної справи в досліджуваній області. За наявності декількох курортів класифікація за кожним з них складається окремо.

Класифікаційні ознаки, які необхідно розглянути студентам на кожному курорті:

1. Класифікація курортів (за табл. 1.1 з конспекту лекцій).
2. Класифікація курортних факторів (рис. 1.1 з конспекту лекцій).
3. Класифікація курортних факторів та їх використання в лікувальних і оздоровчих цілях (рис. 1.2 з конспекту лекцій).
4. Тип курорту за характером природного лікувального фактора (рис. 1.3 з конспекту лекцій).
5. Генетична класифікація курортів (рис. 1.4 з конспекту лекцій).
7. **Джерела:** основні [1–3]; додаткові [1–6, 10].

Заняття 2. Тема 2 Історія розвитку санаторно-курортної справи

Тема заняття «Історія розвитку курортної справи у світі»

План

1. Стихійно-емпіричний період.
2. Науково-курортологічний період.
3. Комерційний період.

1. Мета заняття: засвоєння студентами історичних особливостей становлення та розвитку курортної справи у світі.

2. Методика проведення практичної частини заняття: обговорення питань, що виникли у студентів під час самостійної підготовки до заняття; контроль за виконанням домашнього завдання.

3. Питання з теоретичної частини заняття.

Періоди розвитку курортної справи у світі.

Характеристика стихійно-емпіричного періоду розвитку курортної справи: зародження; період «темних століть» (середні віки); Період відродження системи рекреаційних цінностей і практики курортного лікування (XIV – XV ст.)

Науково-курортологічний період та його особливості в різних країнах Європи.

Характеристика комерційного періоду становлення курортної справи.

4. Контроль самостійної роботи студентів: підготовка доповідей за темами історії виникнення та розвитку закордонних курортів у різні історичні періоди.

5. Методика організації самостійної роботи студентів: студент під час підготовки до заняття повинен відповісти на такі запитання:

– На які роки припадає стихійно-емпіричний період розвитку курортної справи у світі, науково-курортологічний, комерційний, диференційований?

– Охарактеризуйте форми і методи курортної справи в кожному із зазначених історичних періодах.

– Охарактеризуйте стихійно-емпіричний період курортної справи. Які підперіоди виділяють в його межах?

– Визначте головні країни, які чинили вплив на зародження курортної справи.

– Охарактеризуйте розвиток курортної справи за періоду «темних століть» (середні віки).

– Визначте причини відродження системи рекреаційних цінностей і практики курортного лікування (XIV – XV ст.), головні курорти Європи та країни, які активно розвила ви курортну діяльність того часу.

– Охарактеризуйте науково-курортологічний період розвитку курортної справи.

– Охарактеризуйте тенденції розвитку курортної справи комерційного періоду.

– Назвіть перші гірськолижні курорти, які були засновані в межах комерційного періоду. На території яких країн вони були розташовані?

– Поясніть феномен курортної урбанізації.

6. Практичне завдання.

Наведіть характеристику природно-кліматичних ресурсів країни за такими критеріями:

1) Географічне положення країни (зокрема мапа із зазначенням провідних курортів).

Студентами необхідно навести характеристику природно-кліматичних умов (загальну фізико-географічну структуру):

а) рельєф;

б) кліматичні особливості;

в) флора;

г) ландшафтна структура;

д) провідні лікувальні ресурси країни.

2) Необхідно охарактеризувати основні курорти досліджуваної країни та їх специфіки. Необхідно також подати у вигляді таблиці (табл. 4.2) загальну ха-

рактеристику провідних курортів (за типами) за такими параметрами:

- назва;
- тип курорту (кліматичний, грязелікувальний, бальнеологічний, термальний або комбінований з зазначенням комбінованих типів);
- кліматична характеристика курорту;
- основні природні лікувальні фактори;
- лікувальна спеціалізація курорту – показання для направлення на лікування хвороб, на яких спеціалізується відповідний курорт;
- основні методи лікування, що застосовують на курорті;
- примітки (наприклад, особливості географічного положення, висота над рівнем моря, кількість та різноманіття мінеральних джерел, сезонність функціонування, видатні відвідувачі тощо).

3) Необхідно провести оцінку потенціалу лікувально-оздоровчого туризму в країні:

- а) аналіз структури туристського потоку (з обов'язковим зазначенням частки туристів, які подорожують з лікувально-оздоровчою метою);
- б) середня вартість перебування на курорті;
- в) загальна оцінка лікувально-оздоровчого потенціалу в країні;
- г) проблеми і перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в країні.

Варіанти для виконання роботи подані в таблиці 4.3.

Таблиця 4.3 – Варіанти для виконання практичного завдання

№	Країна	№	Країна
1	Абхазія	2	Австралія
3	Австрія	4	Бельгія
5	Великобританія	6	Болгарія
7	Грузія	8	Греція
9	Ізраїль	10	Естонія
11	Італія	12	Іспанія
13	Киргизія	14	Китай
15	Латвія	16	Литва
17	Німеччина	18	Норвегія
19	Польща	20	Португалія
21	Кіпр	22	Румунія
23	Словаччина	24	Словенія
25	США	26	Угорщина
27	Туреччина	28	Франція
29	Україна	30	Швеція
31	Чехія	32	Швейцарія

Таблиця 4.2 – Загальна характеристика провідних курортів світу за типами

Назва курорту	Тип курорту	Кліматична характеристика	Основні природні лікувальні фактори	Методи лікування	Лікувальна спеціалізація курорту	Примітки
1	2	3	4	5	6	7
...	кліматичний приморський передгірний курорт у Криму	жарке літо, тепла осінь, м'яка зима, середньорічна температура +12 °С. Сезон купання з травня до вересня. Пляжі – галькові й піщані. Сприятливе сполучення морського повітря й повітря гірських лісів	море, клімат	гідротерапія, таласотерапія, аеротерапія, геліотерапія	хвороби системи кровообігу, дихання, нервової системи, порушення обміну речовин, хвороби шкіри	на території курорту розташовано більше 80 здравниць, студентські табори, бази відпочинку й безліч міні-готелів
...	бальнеологічний питний курорт степової зони Харківської області	клімат помірно континентальний, жарке літо (20 °С), м'яка зима (-7 °С)	гідрокарбонатні, різного катіонного складу з підвищеним змістом органічних речовин, кремнієві води	бальнеотерапія, гідротерапія, пелоїдо- і теплотерапія, електро-, світло- і апаратна фізіотерапія, ароматерапія, грязелікування, масаж і т.д.	хвороби шлунково-кишкового тракту, печінки, порушення обміну речовин, хвороби систем кровообігу, дихання, ендокринної, сечостатевої, кістково-м'язової, нервової систем	ізіюминка курорту – хлоридно-натрієво-йодо-бромна вода високої мінералізації (до 60 г/л), що видобувається зі свердловини глибиною 1654 метра, за лікувальним ефектом порівняна з водою Мертвого моря

7. Джерела: основні [1–3]; додаткові [3, 4, 6]; Інтернет-ресурси [12, 13].

Заняття 3. Тема 3 Основи медичної кліматології

Тема заняття «Кліматоутворювальні фактори та їх вплив на стан здоров'я людини»

План

1. Характеристика основних груп кліматичних факторів.
2. Класи захворювань, пов'язаних із дією клімато-метеорологічних і геофізичних чинників.

3. Медична кліматологія та лікувальний клімат.

4. Метеопатія та метеопрофілактика.

1. Мета заняття: засвоєння студентами знань про сутність лікувального клімату та кліматичні фактори, які його складають, опанування навичок щодо складання заходів із метеопрофілактики.

2. Методика проведення практичної частини заняття: обговорення питань, що виникли у студентів під час самостійної підготовки до заняття; контроль за виконанням домашнього завдання.

3. Питання з теоретичної частини заняття:

Загальна характеристика основних груп кліматичних та кліматоутворювальних факторів.

Сонячна радіація та її вплив на формування погоди та самопочуття людини.

Види випромінювання у складі сонячного спектру.

Типи ультрафіолетового випромінювання за довжиною хвиль.

Характеристика понять «танорексія» та «фотостаріння», «фотарій».

Циркуляція атмосфери. Циклон, антициклон. Атмосферний фронт.

Вологість повітря. Атмосферні опади.

Рельєф та його вплив на кліматоутворення.

Класи захворювань, пов'язаних із дією клімато-метеорологічних і геофізичних чинників.

Лікувальний клімат. Медична кліматологія.

Типи погодних умов, що впливають на здоров'я людини.

Метеопатія. Метеоневроз.

Ступені схильності організму до метеорологічних змін. Метеопрофілактика.

4. Контроль самостійної роботи студентів: підготовка доповідей за темами щодо кліматоутворювальних чинників та особливостей їх дії в тих чи інших країнах або певних курортних місцевостях.

5. Методика організації самостійної роботи студентів: студент під час підготовки до заняття повинен відповісти на такі запитання:

– Дайте визначення поняття «клімат».

– Наведіть різницю між кліматичними та кліматоутворювальними факторами.

- Які кліматоутворювальні фактори відносять до космічних (планетарних), які до географічних?
- Дайте визначення поняття «сонячна радіація» та поясніть сенс прямої, розсіяної та теплової радіації.
- Охарактеризуйте види сонячного випромінювання: інфрачервоне, світлове, ультрафіолетове.
- Визначте типи ультрафіолетового випромінювання: тип А, В, С.
- Дайте визначення поняття «засмага», охарактеризуйте механізм її утворення.
- Наведіть визначення понять «танорексія», «фотостаріння». Визначте заходи щодо запобігання фото старінню.
- Охарактеризуйте процес циркуляції атмосфери.
- Визначте різницю між поняттями «циклон», «антициклон», «атмосферний фронт».
- Охарактеризуйте метод оцінки швидкості вітру за шкалою Бофорта.
- Визначте основні характеристики вологості повітря: абсолютну та відносну.
- Наведіть визначення понять «атмосферні опади» та «рельєф». Яким чином вони впливають на формування клімату та на самопочуття людини.
- Яким чином класифікують захворювання, пов'язані із дією клімато-метеорологічних і геофізичних чинників?
- Наведіть визначення понять «лікувальний клімат», «кліматологія» «медична кліматологія».
- Визначте основні розділи медичної кліматології.
- Наведіть визначення поняття «метеочутливість (метеопатія)».
- Охарактеризуйте типи погодних умов, що впливають на здоров'я людини.
- Визначте основні групи метеопатів та наведіть характеристику цих груп.
- Охарактеризуйте ступені схильності організму до метеорологічних змін.
- Які заходи з метеопрофілактики ви знаєте? Опишіть їх.

6. Практичне завдання:

6.1 Студентам необхідно проаналізувати складові лікувального клімату в Україні та визначити:

- в яких місцевостях (містах, регіонах, районах) застосовують цю складову лікувального клімату (по всій Україні);
- кліматичні лікувальні фактори місцевості (певного регіону за варіантом): тих, що є умовно-постійними (рельєф) та тих, що змінюються за порами року (температура, вологість повітря, вітровий режим, кількість сонячної радіації та сонячних днів на рік тощо).
- які курорти розташовані в досліджуваному регіоні;
- методи кліматолікування (коротко охарактеризувати всі);
- захворювання, які лікують за допомогою клімату або використовують кліматолікування в комплексному лікуванні певних захворювань;

– які з досліджених методів кліматолікування використовують на курортах регіону (за варіантом завдання).

Варіанти виконання завдання 6.1 наведені в таблиці 4.4.

Таблиця 4.4 – Варіанти для виконання завдання «Аналіз складових лікувального клімату»

№	Регіон	№	Регіон
1	Винницький та Хмельницький	7	Івано-Франківський
2	Дніпропетровський та Донецький	8	Миколаївський та Херсонський
3	Закарпатський	9	Одеський
4	Запорізький	10	Полтавський
5	Київський та м. Київ	11	Харківський
6	Львівський		

6.2 Тема: «Адаптація на курорті. Визначення оптимальних строків перебування на курорті»

Необхідно проаналізувати процес адаптації на курорті та визначити оптимальні строки перебування на курорті. Охарактеризувати наступні стадії перебування на курорті рекреантів:

Період загострення захворювань.

Період стабілізації.

Період досягнення лікувального ефекту.

6.3 Тема: «Метеопрфілактика: характеристика, особливості, методики»

Необхідно проаналізувати процес метеопрфілактики.

1. Поняття метеопрфілактики.

2. Статистика захворюваності як реакції на зміну погоди (метеопатія).

3. Методи прфілактики метропатії: медикаментозні та немедикаментозні.

7. Джерела: основні [1–3]; додаткові [6, 10].

Заняття 4. Тема 4 Основи бальнеології та бальнеотехніки

Тема заняття «Характеристика лікувальної дії прісної води на організм людини»

План

1. Поняття та сутність гідротерапії.

2. Основні методи гідротерапевтичних процедур.

3. Класифікація душів та ванн.

1. Мета заняття: закріплення теоретичних знань щодо лікувального впливу води та формування навичок щодо застосування гідротерапевтичних процедур в санаторно-курортних закладах.

2. Методика проведення теоретичної частини заняття: обговорення питань, що виникли у студентів під час самостійної підготовки до заняття, контроль за виконанням домашнього завдання, контроль знань студентів, отриманих на лекції.

3. Питання з теоретичної частини заняття.

Сутність понять «Гідротерапія», «гідротерапевтичні процедури».

Характеристика основних методів гідротерапевтичних процедур.

Характеристика душів, як водолікувальної процедури.

Класифікація душів.

Характеристика ванн як водолікувальної процедури.

Класифікація ванн.

4. Контроль самостійної роботи студентів: підготовка доповідей, що висвітлюють гідротерапевтичні процедури в санаторно-курортних та інших закладах, щодо історії виникнення гідротерапевтичних процедур та новітніх тенденцій у цій сфері.

5. Методика організації самостійної роботи студентів: студент під час підготовки до заняття повинен відповісти на такі запитання:

- Охарактеризуйте види води в рівноважному стані.
- Наведіть визначення понять «гідротерапія», «гідротерапевтичні процедури».
- Визначте показання та протипоказання для проведення гідротерапевтичних процедур.
- У чому різниця між такими методами гідротерапевтичних процедур, як обливання, обмивання, обтирання?
- Які види гідротерапевтичної процедури «укутування» ви знаєте?
- Які існують види компресів?
- Наведіть визначення поняття «душ» як гідротерапевтичної процедури в умовах курорту.
- У який спосіб класифікують душі залежно від температури води?
- Визначте види душів залежно від змін температури води.
- Охарактеризуйте види душів за тиском струменів води.
- Які бувають душі за механізмом дії та інтенсивністю механічного впливу на організм?
- Наведіть визначення поняття «ванна» як вид гідротерапевтичної процедури.
- Яким чином класифікують ванни за об'ємом, за складом води та за температурою води?
- Як класифікують ванни за хімічним складом води й іншими показниками?
- Охарактеризуйте види бальнеологічної реакції організму на гідротерапевтичні процедури.

6. Практичне завдання.

Тема: «Надання гідротерапевтичних процедур в умовах курорту»

Необхідно проаналізувати гідротерапевтичні процедури, які надаються в санаторно-курортних закладах України.

1. Для аналізу гідротерапевтичних процедур виконується за варіантом (табл. 1) та передбачає аналіз спектра послуг санаторіїв (не менше 3 підприємств), заснованих на використанні води (табл. 4.5).

Таблиця 4.5 – Варіанти для виконання завдання

№ за варіантом	Курорти або міста України
1	Курорти Винницької та Хмельницької областей
2	Курорти Закарпатської області
3	Курорти Приазов'я та Бердянська
4	Курорти Пуща-Водиця та Ворзель
5	Курорт Моршин
6	Курорт Трускавець
7	Курорти Куяльник та Лермонтовський
8	Курорти Аркадія, Великий Фонтан та Кароліно-Бугаз
9	Курорт Миргород
10	Курорти Миколаївської, Херсонської та Харківської області

2. Аналіз гідротерапевтичних процедур, які надаються в санаторно-курортних закладах необхідно оформити у вигляді таблиці 4.6 та 4.7 та на підтвердження проведеного дослідження зробити скрин-шот сторінок з описом надання послуг тим чи іншим санаторно-курортним закладом.

Таблиця 4.6 – Характеристика гідротерапевтичних процедур (ванн), які надаються в санаторно-курортних закладах

Назва ванни	За об'ємом води	За складом води	За температурою	За хімічним складом води й інших показників	Показання для лікування захворювань
1	2	3	4	5	6
Санаторій «Авангард»					
Загальні вуглекислості*	Загальні	З додаванням газів	Індиферентні (+34 –36° С)	Мінеральні	Захворювання серцево-судинної системи, захворювання органів дихання (бронхіальна астма в стадії ремісії), функціональні розлади центральної нервової системи (неврастенія), порушення обміну речовин (ожиріння I і II ступенів, подагра в стадії ремісії), легка форма цукрового діабету, нефросклероз.

Продовження таблиці 4.6

...
Санаторій «Перлина Прикарпаття»					
...
* – необхідно описати не менше п’яти видів ванн					

Таблиця 4.7 – Характеристика гідротерапевтичних процедур (душів), які надаються в санаторно-курортних закладах

Назва душі	Залежно від температури води та змін температури води	За тиском струменів води	За механізмом дії та інтенсивністю механічного впливу на організм	Показання для лікування захворювань
Санаторій «Авангард»				
Душ Шарко*	Теплі (+35–39 °С); може бути з перемінною (контрастний) та з постійною температурою води	З середнім та високим тиском 2-4 атм	Струминний	Ожиріння (у поєднанні з низькокалорійною їжею); корекція фігури; целюліт; функціональні захворювання нервової системи; в якості «антидепресанту»; напруга в м’язах хребта; подагра; наслідки травми опорно-рухового апарату; захворювання суглобів, м’язів і сухожилів.
...

* – необхідно описати не менше двох видів душів

Приклад скрин-шоту сторінки з гідротерапевтичними процедурами наведених на рисунках 4.1, 4.2.

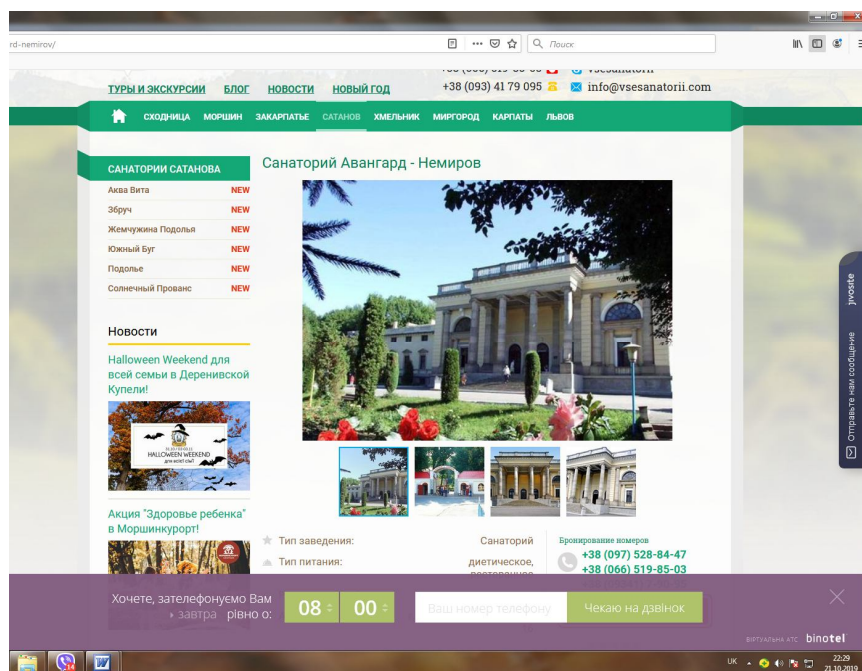

Рисунок 4.1 – Головна сторінка сайту санаторію «Авангард», Львівської області

3. Необхідно навести особливості проведення зазначених процедур (під кожною таблицею): кількість процедур, які складають один курс, тривалість ванн та душів протягом одного сеансу, методика проведення, протипоказання та інші особливості.

4. Навести особливості проведення рідких, нерозповсюджених процедур, які надаються в аналізованих санаторно-курортних закладах або які є інноваційними.

Наприклад, для санаторію «Авангард» можна охарактеризувати гідролазерний масаж або процедуру підводного витягування хребта.

Ці процедури не є новими, однак вони є рідкими, нерозповсюдженими, оскільки вимагають високої кваліфікації медичного персоналу та певних умов їх виконання.

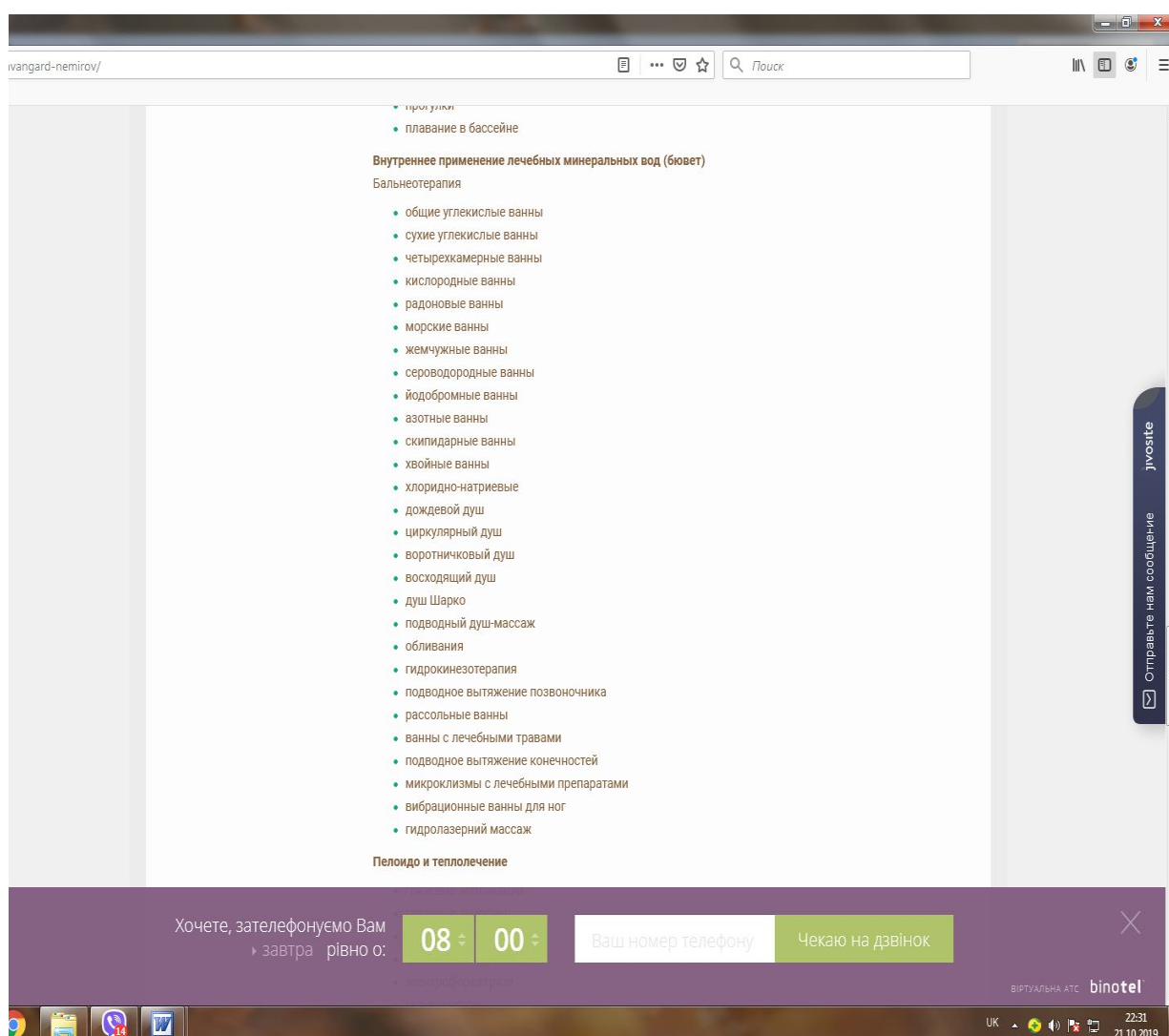

Рисунок 4.2 – Перелік процедур на основі бальнеотерапії в санаторії «Авангард», Львівської області

7. Джерела: основні [1–3]; додаткові [6, 10]; Інтернет-ресурси [2, 13].

Заняття 5. Тема 5 Основи грязелікування

Тема заняття «Класифікація лікувальної грязі та методики проведення грязелікувальних процедур»

План

1. Поняття та характеристика лікувальних грязей.

2. Класифікація лікувальних грязей.

3. Методики проведення грязелікувальних процедур

1. Мета заняття: набуття теоретичних знань щодо різновидів лікувальних грязей та практичних навичок щодо застосування цих грязей в лікувальних цілях.

2. Методика проведення теоретичної частини заняття: обговорення питань, що виникли у студентів під час самостійної підготовки до заняття, контроль за виконанням домашнього завдання, контроль знань студентів, отриманих на лекції.

3. Питання з теоретичної частини заняття:

Характеристика та визначення поняття «лікувальна грязь».

Властивості лікувальних грязей.

Класифікація лікувальних грязей.

Поняття «грязетерапія» та грязелікувальні процедури.

Методи грязелікування.

4. Контроль самостійної роботи студентів: підготовка доповідей за темами щодо історії виникнення грязелікувальних процедур, особливостей їх застосування в умовах курорту, новітніх тенденцій та технологій грязелікування.

5. Методика організації самостійної роботи студентів: студент під час підготовки до заняття повинен відповісти на такі запитання:

– Наведіть визначення поняття «лікувальні грязі (пелоїди)».

– Визначте основні характеристики пелоїдів.

– Охарактеризуйте склад лікувальних грязей.

– Визначте властивості лікувальних грязей.

– Яким чином створюються штучні лікувальні грязі?

– Як класифікуються лікувальні грязі залежно від їх фізико-хімічних властивостей?

– Як розподіляються лікувальні грязі за мінералізацією?

– Охарактеризуйте чотири види намулових сульфідних грязей залежно від родовища.

– Наведіть визначення понять «грязетерапія» та «грязелікувальні процедури».

– Визначте характер грязелікувальних процедур.

– Яким чином класифікуються грязелікувальні процедури за обсягом проведення та за способом здійснення?

– Охарактеризуйте форми грязелікування.

– Визначте основні методи грязелікування.

– Наведіть основні види грязетерапії у сполученні з фізіотерапевтичними

процедурами.

- Охарактеризуйте нові методики застосування лікувальних грязей.
- Визначте показання та протипоказання для проведення грязелікувальних процедур.

6. Практичне завдання.

Тема: «Надання грязелікувальних процедур в санаторно-курортних закладах»

Охарактеризуйте основні види грязетерапії у сполученні з фізіотерапевтичними процедурами:

- гальваногрязелікування;
- електрофорез з грязьовим розчином;
- пелоїдоіндуктотермія;
- пелогальваноіндуктотермія;
- пелофонотерапія.

Це завдання студенти виконують незалежно від варіанта завдання.

За варіантом завдання (табл. 4.8) необхідно провести дослідження за наступним планом:

1. Історія впровадження зазначених процедур в курортну практику.

Таблиця 4.8 – Варіанти для виконання практичного завдання «Надання грязелікувальних процедур в санаторно-курортних закладах»

№ за варіантом	Курорти або міста України	Види грязетерапії у сполученні з фізіотерапевтичними процедурами
1	2	3
1	Курорти Закарпатської області	гальваногрязелікування
2	Курорти Закарпатської області	електрофорез з грязьовим розчином
3	Курорти Закарпатської області	пелоїдоіндуктотермія
4	Курорти Закарпатської області	пелофонотерапія
5	Курорти Закарпатської області	пелогальваноіндуктотермія
6	Курорти Приазов'я та Бердянська	гальваногрязелікування, пелогальваноіндуктотермія
7	Курорти Приазов'я та Бердянська	електрофорез з грязьовим розчином, пелофонотерапія
8	Курорти Приазов'я та Бердянська	пелоїдоіндуктотермія
9	Курорт Моршин	гальваногрязелікування
10	Курорт Моршин	електрофорез з грязьовим розчином
11	Курорт Моршин	пелоїдоіндуктотермія
12	Курорт Моршин	пелофонотерапія
13	Курорт Моршин	пелогальваноіндуктотермія
14	Курорт Трускавець	гальваногрязелікування

Продовження таблиці 4.8

1	2	3
15	Курорт Трускавець	електрофорез з грязьовим розчином
16	Курорт Трускавець	пелоїдоіндуктотермія
17	Курорт Трускавець	пелофонотерапія
18	Курорт Трускавець	пелогальваноіндуктотермія
19	Курорти Одещини	гальваногрязелікування
20	Курорти Одещини	електрофорез з грязьовим розчином
21	Курорти Одещини	пелоїдоіндуктотермія
22	Курорти Одещини	пелофонотерапія
23	Курорт Миргород	електрофорез з грязьовим розчином, гальваногрязелікування
24	Курорт Миргород	пелоїдоіндуктотермія, пелофонотерапія
25	Курорти Миколаївської, Херсонської та Харківської області	гальваногрязелікування, електрофорез з грязьовим розчином, пелоїдоіндуктотермія, пелогальваноіндуктотермія, пелофонотерапія

2. Технологія надання процедур.

3. Показання та протипоказання для проведення процедур.

4. Застосування на курорті за варіантом (в якому санаторії зі скрин-шотом сторінок санаторіїв).

7. **Джерела:** основні [1–3]; додаткові [6, 10].

ЗМ 1.2 ОСНОВИ САНАТОРНО-КУРОРТНОГО ЛІКУВАННЯ

Заняття 6. Тема 6 Лікування глиною в курортній практиці. Псамотерапія

Тема заняття: «Цілющі властивості глина та її використання в курортній практиці»

План

1. Поняття, характеристика та властивості глини.

2. Види лікувальної глини.

1. Мета заняття: набуття теоретичних знань і практичних навичок щодо особливостей діяльності туроператорів та турагентів.

2. Методика проведення теоретичної частини заняття: обговорення питань, що виникли у студентів під час самостійної підготовки до заняття, контроль за виконанням домашнього завдання, контроль знань студентів, отриманих на лекції.

3. Питання до теоретичної частини заняття.

Характеристика глини та її властивості.

Радіоактивність глин: причини, вимірювання, радіаційний контроль.

Основні хімічні компоненти глини.

Типи глини.

Класифікація лікувальної глини за кольором.

Методи глинолікування.

Показання та протипоказання для застосування глинолікування.

4. Контроль самостійної роботи студентів: підготовка доповідей за темами, що висвітлюють особливості застосування глини в лікувальних цілях, корисних властивостях різних видів глини.

5. Методика організації самостійної роботи студентів: студент під час підготовки до заняття повинен відповісти на такі запитання:

– Наведіть визначення поняття «глина».

– Охарактеризуйте такі властивості глини, як пластичність та теплопровідність.

– Поясніть такі властивості глини, як антибактеріальна дія, сонячний магнетизм, здатність до адсорбції.

– Визначте причини високої радіоактивності глин.

– Яким чином та за допомогою яких приладів проводять радіаційний контроль глин.

– Наведіть основні хімічні компоненти глини.

– Охарактеризуйте склад глини за макро- та мікроелементами.

– Охарактеризуйте типи глини за її походженням.

– Наведіть класифікацію лікувальної глини за кольором.

– Охарактеризуйте методи глинолікування щодо зовнішнього та внутрішнього застосування.

– Дайте визначення поняття «глинолікування».

– Наведіть показання та протипоказання для глинолікування.

6. Практичне завдання.

6.1 Охарактеризуйте використання глини в косметології (властивості глини (за різновидами), процедури на основі використання різних видів глини).

6.2 Псамотерапія: історія виникнення, особливості проведення процедур.

7. Джерела: основні [1–3]; додаткові [6, 10], Інтернет-ресурси [2, 7].

Заняття 7. Тема 7 Термотерапія в санаторно-курортному лікуванні

Тема заняття: «Застосування методів термотерапії в курортній практиці»

План

1. Термотерапія та її різновиди.

2. Парафінолікування.

3. Озокеритолікування.

4. Лікувальна дія пари.

1. Мета заняття: набуття теоретичних знань і практичних навичок застосування природних теплоносіїв в курортному лікуванні.

2. Методика проведення теоретичної частини заняття: обговорення питань, що виникли у студентів під час самостійної підготовки до заняття, контроль за виконанням домашнього завдання, контроль знань студентів, отриманих на лекції.

3. Питання до теоретичної частини заняття.

Поняття та сутність термотерапії.

Парафінолікування в курортній практиці.

Озокеритолікування та його використання в санаторно-курортних закладах.

Лікувальна дія пари.

4. Контроль самостійної роботи студентів: підготовка доповідей за темами, що висвітлюють особливості термотерапії в умовах курорту, історію застосування термічних процедур, сучасні методики термолікування.

5. Методика організації самостійної роботи студентів: студент під час підготовки до заняття повинен відповісти на такі запитання:

- Наведіть визначення поняття «термотерапія».
- Охарактеризуйте основні чинники дії на організм при застосуванні природних теплоносіїв.
- Охарактеризуйте місцеві та загальні реакції термотерапії на організм людини.
- Які лікувальні нафтопродукти застосовують для термолікування?
- Охарактеризуйте показання та протипоказання для застосування методів термотерапії.
- Наведіть визначення поняття «парафін».
- Визначте тривалість сеансу парафінолікування.
- Охарактеризуйте кюветно-аплікаційну, серветково-аплікаційну, методику парафінолікування, а також методику парафінової ванночки або мішечка та нашарування.
- Наведіть визначення понять «озокерит», «озокеритолікування».
- Охарактеризуйте склад озокериту. Чим озокерит відрізняється від інших теплоносіїв?
- Визначте ефект від озокеритових процедур.
- Охарактеризуйте методику використання озокериту: нашарування, озокеритових ванн, серветково-аплікаційну, кюветно-аплікаційну методику.
- У чому полягає лікувальна дія пари?
- Охарактеризуйте три основних типи лазень, залежно від температури й вологості повітря в парильному відділенні.
- Які лазні вважаються найдавнішими?
- Наведіть характеристику найпопулярніших видів лазень: російської, фінської, турецької, японської.

6. Практичне завдання.

6.1 Тема: «Використання стеарину та стеаринової кислоти в медицині, косметології, фізіотерапії».

1. Необхідно навести трактування поняття «стеарин», «стеаринова кислота», визначити їхнє походження, спосіб отримання (видобутку).

2. Охарактеризувати загальне використання стеарину та стеаринової кислоти (у всіх сферах діяльності, у т. ч. в промисловості; поняття «технічний стеарин», його концентрація в продуктах, які використовуються).

3. Охарактеризувати використання стеаринової кислоти в медицині.

4. Охарактеризувати використання стеаринової кислоти в косметології. Наведіть корисні властивості стеаринової кислоти та шкоду для організму людини.

5 Охарактеризувати використання стеаринової кислоти в фізіотерапії.

6.2. Тема: «Використання керосину в медицині, косметології, фізіотерапії»

1. Необхідно визначити склад керосину, спосіб отримання (видобутку) та історію його використання в промисловості та лікувальних цілях.

2. Охарактеризувати використання керосину в медицині.

Наведіть показання та протипоказання для лікування різних захворювань. Способи використання керосину в лікувальних цілях. Фармакологічні препарати на основі керосину.

3. Охарактеризуйте використання керосину в фізіотерапії.

6.3 Тема: «Використання парафіну в медицині, косметології, фізіотерапії».

1. Необхідно визначити походження, спосіб отримання (видобутку) парафіну. Охарактеризуйте використання парафіну в залежності від ступеня його очищення.

2. Охарактеризувати використання парафіну в медицині.

Наведіть історію використання парафіну в медицині. Визначте основні властивості парафіну, які використовують в медичних цілях. Охарактеризуйте препарати, які виготовляють на основі парафіну. Наведіть показання та протипоказання використання парафіну в лікувальних цілях.

3. Охарактеризувати використання парафіну в фізіотерапії.

Наведіть особливості методик парафінолікування:

1. Кюветно-аплікаційна методика.

2. Серветково-аплікаційна методика.

3. Методика парафінової ванночки або мішечка.

4. Методика нашарування.

Знайдіть санаторно-курортні заклади, які надають послуги парафінолікування. Зробіть скрин шот сторінок санаторіїв, де зазначається надання послуг з парафінолікування (головної сторінки та сторінки з переліком лікувальних послуг).

6.4 Тема: «Використання озокериту в медицині, косметології, фізіотерапії»

1. Необхідно визначити фізико-хімічний склад озокериту, історію його використання в лікувальних цілях, місця видобутку в Україні та за кордоном.

2. Охарактеризувати використання озокериту в медицині, показання та протипоказання його застосування.

3. Охарактеризувати використання озокериту в фізіотерапії.

Визначте, для яких фізіотерапевтичних процедур використовують озокерит та навести техніку проведення зазначених процедур.

Охарактеризуйте способи лікувального використання озокериту:

1. Методика нашарування.
2. Методика озокеритових ванн.
3. Серветково-аплікаційна методика.
4. Кюветно-аплікаційна методика.

Знайдіть санаторно-курортні заклади, які надають послуги озокеритотерапії. Зробіть скрин шот сторінок санаторіїв, де зазначається надання послуг з парафінолікування (головної сторінки та сторінки з переліком лікувальних послуг).

6.5 Тема: «Лазні та їхні різновиди»

За варіантом завдання (табл. 4.9) охарактеризуйте певний вид лазні за наступним планом:

1. Історія виникнення.
2. Країна походження.
3. Умови перебування в лазні та технічні особливості (тривалість, частота (на тиждень, місяць), розмір (місткість), можливість застосування ефірних олій, ароматичних домішок тощо).

Таблиця 4.9 – Варіанти для виконання практичного завдання «Лазні та їх різновиди»

№	Лазні	№	Лазні
1	Расул (єгипетська лазня)	6	Санаріум, лаконізм
2	Краксен (сінна лазня)	7	Релаксаріум, лазня В. Маслова
3	Трав'яна лазня	8	Біосауна
4	Ароматична парова лазня	9	Сольова сауна
5	Тепідаріум, калдаріум	10	Парова кабіна, фітодіжка

7. Джерела: основні [1–3]; додаткові [1–3]; Інтернет-ресурси [3, 4, 8].

Заняття 8. Тема 8 Фітотерапія й апітерапія в курортній практиці

Тема заняття: «Фітотерапія та її застосування в курортній практиці»

План

1. Дослідження основних понять за навчальною темою.
2. Класифікація лікарських рослин.
3. Методи приготування лікарських форм рослин.

1. Мета заняття: набуття теоретичних знань та опанування практичними навичками щодо застосування фітотерапії в умовах санаторно-курортного лікування.

2. Методика проведення теоретичної частини заняття: обговорення питань, що виникли у студентів під час самостійної підготовки до заняття, контроль за виконанням домашнього завдання, контроль знань студентів, отриманих на лекції.

3. Питання з теоретичної частини заняття.

Характеристика поняття «фітотерапія» та споріднених з цим понять.

Класифікація лікарських рослин.

Форми застосування лікарських рослин.

Методи приготування лікарських форм рослин.

Принципи застосування лікарських форм рослин.

4. Контроль самостійної роботи студентів: підготовка доповідей, що висвітлюють практичні особливості застосування лікарських рослин в курортній практиці як складового засобу в комплексному лікуванні захворювань природними курортними факторами.

5. Методика організації самостійної роботи студентів: студент під час підготовки до заняття повинен відповісти на такі запитання:

– Дайте визначення понять «фармакопеї», «фармація», «фармакогнозія» та «фітотерапія». Що є спільного та яка різниця між цими поняттями?

– Які рослини відносять до офіцинальних?

– Яку назву мають офіцинальні рослини, вимоги до якості лікарської рослинної сировини яких викладені у відповідній статті Державної Фармакопеї або міжнародних фармакопей?

– Яку назву мають рослини, відомості про ефективність застосування яких не пройшли необхідної перевірки засобами сучасної фармакології?

– Наведіть визначення поняття «лікарські форми рослин».

– Охарактеризуйте внутрішнє та зовнішнє застосування лікарських рослин.

– Охарактеризуйте види лікарських форм рослин.

– Наведіть приклади рідких, м'яких, твердих лікарських форм рослин та лікарських форм для ін'єкцій.

– Охарактеризуйте основні методи приготування лікарських форм рослин.

– Визначте принципи застосування лікарських форм рослин.

6. Практичне завдання.

Тема: «Сучасна фітотерапія».

6.1 Незалежно від варіанта завдання студентам необхідно дослідити наступні питання:

1. Переваги фітотерапії перед іншими методами лікування.

2. Особливості дії фітозасобів на організм людини

3. Заготівля, сушіння, первинна обробка та зберігання лікарської рослинної сировини.

4. Біологічно активні речовини, що входять до складу лікарських рослин.

6.2 За варіантом завдання необхідно охарактеризувати фітозасоби, які використовують у лікуванні певних захворювань (табл. 4.10).

Таблиця 4.10 – Варіанти для виконання завдання за темою «Сучасна фітотерапія»

№ варіанту	Фітозасоби для дослідження
1	Засоби, що застосовують у стоматології. Фітотерапія стоматологічних захворювань
2	Засоби, що застосовують для лікування та профілактики функціональних шлунково-кишкових розладів
3	Засоби, що застосовують при захворюваннях печінки та жовчовивідних шляхів
4	Тонізуючі засоби
5	Засоби, що підвищують апетит
6	Вітамінні засоби. Мінеральні засоби
7	Засоби, що застосовують для лікування інфекційно-запальних захворювань кишечника
8	Фітозасоби, що впливають на систему крові та гемопоез
9	Фітозасоби, що впливають на серцево-судинну систему
10	Дерматологічні засоби
11	Засоби, що впливають на сечостатеву систему та статеві гормони
12	Антинеопластичні та імуномодулюючі засоби
13	Фітозасоби, що впливають на опорно-руховий апарат
14	Засоби, що впливають на нервову систему
15	Протипаразитарні, інсектицидні фітозасоби
16	Фітозасоби, що впливають на респіраторну систему

Необхідно навести:

1. Сутність захворювання, причини його виникнення, характер перебігу.
2. Перелік фітозасобів, їх назву та склад для лікування певних захворювань.
3. Особливості застосування зазначених засобів (тривалість прийому фітозасобів протягом лікування, дозировки, показання та протипоказання).
4. Суміщення фітозасобів з процедурами апаратного лікування, фізіотерапії в санаторно-курортних закладах.

7. **Джерела:** основні [1–3]; додаткові [6, 10]; Інтернет-ресурси [2, 6, 7].

Заняття 9. Тема 9 Преформовані та рідкісні лікувальні курортні фактори

Тема заняття «Лікувальне застосування фізіотерапевтичних процедур в умовах курорту»

План

1. Фізіотерапія як наука, її біологічні та медичні основи.

2. Загальна характеристика фізіотерапевтичних методів і принципів використання фізичних факторів для відновлення та медичної реабілітації організму людини.

1. Мета заняття: формування системи знань, навичок і вмінь у галузі фізіотерапевтичного використання різноманітних фізичних лікувальних чинників при фізичній реабілітації різних груп населення.

2. Методика проведення теоретичної частини заняття: обговорення питань, що виникли у студентів під час самостійної підготовки до заняття, контроль за виконанням домашнього завдання, контроль знань студентів, отриманих на лекції.

3. Питання з теоретичної частини заняття:

Поняття фізіотерапії.

Загальна класифікація лікувальних фізичних чинників.

Основні принципи лікувального застосування фізичних факторів.

4. Контроль самостійної роботи студентів: підготовка доповідей, що висвітлюють проблеми й перспективи застосування фізіотерапевтичних методів в умовах курорту, закордонний досвід розвитку фізіотерапії.

5. Методика організації самостійної роботи студентів: студент під час підготовки до заняття повинен відповісти на такі запитання:

– Наведіть визначення поняття «фізіотерапія».

– Як класифікують лікувальні фізичні чинники, пов'язані з використанням електричних струмів низької та високої напруги?

– Як класифікують лікувальні фізичні чинники, пов'язані з використанням електричних та магнітних полів?

– Як класифікують лікувальні фізичні чинники, пов'язані з використанням світла та механічних коливань?

– Охарактеризуйте лікувальні фізичні чинники, пов'язані з використанням штучно створеного повітряного середовища.

– Які чинники у складі фізіотерапії відносять до теплолікувальних?

– Визначте механізм дії фізичних факторів місцевого, рефлекторно-сегментарного впливу та цілісного впливу на організм людини.

– Охарактеризуйте принципи лікувального застосування фізичних факторів.

– Визначте взаємозв'язки між фазами впливу фізичних факторів на організм людини на схемі механізму дії фізичних факторів.

– Охарактеризуйте специфічні та неспецифічні реакції організму на вплив фізичних факторів.

6. Практичне завдання:

Завдання 1

У хворого 46 років на 6 добу після операції з приводу проникаючої рани правої повіки і кон'юнктиви при огляді виявлена млява епітелізація країв рани повіки. Фізіотерапевт призначив дарсонвалізацію.

З якою основною метою призначена дана процедура?

а) спазмолітична;

б) гіпосенсибілізуюча;

- в) анагетична;
- г) трофіко-регенераторна;
- д) бактерицидна.

Завдання 2

Тема: «Характеристика фізіотерапевтичних процедур, які надаються в санаторно-курортних закладах»

За варіантом завдання (табл. 4.11) студентам необхідно охарактеризувати методику застосування фізіотерапевтичних процедур при лікуванні певних захворювань за наступним планом:

1. Навести коротку характеристику методики та технології проведення процедури.

2. Навести характеристику апаратів, які використовуються для надання фізіотерапевтичної процедури.

3. Охарактеризувати показання та протипоказання для призначення досліджуваних процедур.

4. Навести приклади застосування досліджуваної методики в санаторно-курортних закладах України (необхідно зробити стрин-шот сторінок санаторіїв, які надають цю процедуру (за аналогією завдання 4, рис. 4.1, 4.2).

Таблиця 4.11 – Варіанти для виконання практичного завдання «Характеристика фізіотерапевтичних процедур, які надаються в санаторно-курортних закладах»

№ варіанта	Фізіотерапевтичні процедури для дослідження
1	2
1	1. Лікувальні методи, які ґрунтуються на використанні постійного струму і електричного поля 1.1 Гальванізація 1.2 Електрофорез з ліками 1.3 Франклінізація
2	2. Лікувальні методи, які ґрунтуються на використанні імпульсних струмів низької напруги і низької частоти 2.1 Електросон 2.2 Діадинамічні струми 2.3 Ампліпульстерапія
3	3.1 Лікувальні методи, які ґрунтуються на використанні струмів високої частоти 3.1.1 Дарсонвалізація 3.2. Лікувальні методи, які ґрунтуються на використанні електричного поля 3.2.1 УВЧ-терапія
4	4. Методи, які ґрунтуються на використанні магнітного поля 4.1 Магнітотерапія 4.2 Індуктотермія

Продовження таблиці 4.11

1	2
5	5. Лікувальні методи, які ґрунтуються на використанні електромагнітного поля надвисокої і вкрай високої частоти 5.1 Мікрохвильова терапія 5.2 ВВЧ-терапія
6	6. Лікувальне застосування ультразвуку 6.1 Ультразвукова терапія 6.2 Низькочастотна ультразвукова терапія
7	Біорезонансна стимуляція
8	8. Світлолікування 8.1 Інфрачервоне випромінювання 8.3 Ультрафіолетове випромінювання
9	9. Світлолікування 9.1 Лазерне випромінювання 9.3 Біоптрон
10	Інгаляційна терапія
11	Аероіонотерапія
12	Галотерапія

7. Джерела: основні [1–3]; додаткові [6, 10]; Інтернет-ресурси [4, 7, 8].

Заняття 10. Тема 10 Лікувальна фізична культура. Лікувальний масаж

Тема заняття: «Організація лікувальної фізичної культури в умовах курорту»

План

1. Поняття та головні завдання лікувальної фізичної культури.
2. Характеристика спортивно-рекреаційних вправ на курортах.

1. Мета заняття: набуття теоретичних знань та опанування практичними навичками щодо застосування фізичних вправ з профілактичною і лікувальною метою у комплексному процесі відновлення здоров'я, фізичного стану та працездатності рекреантів.

2. Методика проведення теоретичної частини заняття: обговорення питань, що виникли у студентів під час самостійної підготовки до заняття, контроль за виконанням домашнього завдання, контроль знань студентів, отриманих на лекції.

3. Питання з теоретичної частини заняття:

Загальні основи лікувальної фізичної культури.

Механізм лікувальної дії фізичних вправ на організм людини.

Засоби лікувальної фізичної культури

Форми і методи проведення ЛФК

4. Контроль самостійної роботи студентів: підготовка доповідей, що висвітлюють історичні аспекти розвитку ЛФК, методики проведення занять з ЛФК та ефективність застосування цих методик.

5. Методика організації самостійної роботи студентів: студент під час підготовки до заняття повинен відповісти на такі запитання:

- Дайте визначення поняття «лікувальна фізична культура».
- Визначте завдання ЛФК.
- Охарактеризуйте основні засоби ЛФК.
- Охарактеризуйте форми застосування ЛФК.
- Охарактеризуйте види тренувань, які використовуються під час проведення ЛФК: загальні та спеціальні тренування.
- Які чинники впливають на методику та дозування всіх фізичних вправ в ЛФК?

Наведіть основні напрями впровадження фізичної культури.

- Визначте вплив регіональних готельних асоціацій та організацій на розвиток світового готельного бізнесу.
- Охарактеризуйте окремі спортивно-рекреаційні вправи на курортах: різновиди бігу і стрибків, лазіння, повзання, фітнес, плавання і вправи у воді (гідрокінезітерапія).
- Визначте показання та протипоказання для призначення зазначених вище видів ЛФК.

6. Практичне завдання:

Тема: «Застосування лікувальної фізичної культури при різних захворюваннях»

За варіантом завдання (табл. 4.12) студентам необхідно охарактеризувати методику Застосування лікувальної фізичної культури при різних захворюваннях за наступним планом:

1. Охарактеризувати сутність дослідженого захворювання, визначити причини, перебіг захворювання, методи лікування.
2. Навести клініко-фізіологічне обґрунтування застосування засобів ЛФК при дослідженому захворюванні (користь ЛФК при лікуванні захворювання, механізм дії ЛФК на органи та системи).
3. Охарактеризувати технологію проведення ЛФК:
 - тривалість ЛФК протягом одного заняття;
 - кількість занять ЛФК, що складають лікувальний курс;
 - які вправи призначаються;
 - форми проведення ЛФК: групові або індивідуальні;
 - контроль фізичного навантаження рекреанта та ефективності ЛФК.

Таблиця 4.12 – Варіанти для виконання практичного завдання «Застосування лікувальної фізичної культури при різних захворюваннях»

№ варіанта	Фізіотерапевтичні процедури для дослідження
1	2
1	ЛФК при недостатності кровообігу ЛФК при інфаркті міокарда

Продовження таблиці 4.12

1	2
2	ЛФК при стенокардії
3	ЛФК при гіпертонічній хворобі ЛФК при гіпотонічній хворобі
4	ЛФК при пневмонії
5	ЛФК при хронічному бронхіті
6	ЛФК при бронхіальній астмі
7	ЛФК при порушенні постави, сколіозах
8	ЛФК при плоскостопості
9	ЛФК при артритах і артрозах ЛФК при переломі трубчастих кісток
10	ЛФК при ушкодженнях суглобів
11	ЛФК при цукровому діабеті
12	ЛФК при ожирінні ЛФК при подагрі

7. Джерела: основні [1–3]; додаткові [6, 10]; Інтернет-ресурси [3, 8, 13]

ЗМ 1.3 ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ САНАТОРНО-КУРОРТНИМИ ЗАКЛАДАМИ

Заняття 11. Тема 11 Особливості організації лікування хвороб людини в умовах курорту

Тема заняття: «Порядок відбору і направлення хворих на санаторно-курортне лікування»

План:

1. Загальні процедури відбору і направлення хворих на санаторно-курортне лікування.
2. Документальне оформлення процедур відбору і направлення хворих на санаторно-курортне лікування.

1. Мета заняття: закріплення теоретичних знань та формування практичних навичок щодо здійснення процедури відбору і направлення хворих на санаторно-курортне лікування.

2. Методика проведення теоретичної частини заняття: обговорення питань, що виникли у студентів під час самостійної підготовки до заняття, контроль за виконанням домашнього завдання, контроль знань студентів, отриманих на лекції.

3. Питання з теоретичної частини заняття:

– Мета санаторно-курортного відбору.

– Вимоги «Медичних показань і протипоказань для санаторно-курортного лікування дорослих і підлітків (крім хворих на туберкульоз)», затверджених наказом Міністерством охорони здоров'я України.

– Характеристика лікувально-діагностичних заходів, які повинен пройти хворий перед направленням до санаторію.

– Шляхи забезпечення громадян санаторно-курортними путівками.

– Документальне оформлення процедур відбору і направлення хворих на санаторно-курортне лікування.

4. Контроль самостійної роботи студентів: підготовка доповідей, що висвітлюють особливості процедури відбору і направлення хворих на санаторно-курортне лікування, а також їх документального оформлення.

5. Методика організації самостійної роботи студентів: студент під час підготовки до заняття повинен знайти відповіді на наступні запитання:

– Охарактеризуйте, з якою метою відбувається здійснення санаторно-курортного відбору.

– На основі якого документу визначається перелік санаторно-курортних закладів, які в найбільшій мірі відповідають завданням лікування конкретного хворого?

– Яку назву має документ, що засвідчує потребу у санаторно-курортному лікуванні і є однією з підстав для видачі хворому санаторно-курортної карти та путівки?

– Наведіть основні медичні показання та протипоказання для санаторно-курортного лікування рекреантів.

– Охарактеризуйте лікувально-діагностичні заходи, які повинен пройти хворий перед направленням до санаторію.

– Охарактеризуйте шляхи забезпечення громадян санаторно-курортними путівками.

– Яку інформацію містить курортна книжка рекреанта та ким вона заповнюється?

– Охарактеризуйте процедуру евакуації рекреанта за місцем проживання у разі виникнення у нього протипоказань для перебування на курорті.

– Хто приймає рішення про неможливість подальшого перебування рекреанта в санаторії з причини наявних протипоказань і необхідність його евакуації за місцем проживання або переведення до лікарні?

– Вкажіть максимальний строк встановлення протипоказань перебування хворого в санаторно-курортному закладі.

6. Практичне завдання

Тема: «Інноваційні програми перебування в санаторно-курортних закладах»

1. Спочатку необхідно охарактеризувати основні тенденції у розвитку санаторно-курортного лікування: вказати причини популярності програм перебування в санаторно-курортних закладах із скороченими термінами; причин популярності таких програм оздоровлення як «Антистрес», програм «Зниження ваги», «Краси та здоров'я», програм «Піклування про людей третього віку» та ін.

2. Необхідно коротко охарактеризувати історію впровадження таких програм у країнах Європи і світу, які є провідними у сфері рекреаційного оздоровлення.

3. Студентам необхідно скласти програму перебування рекреантів в санаторно-курортному закладі будь-якого регіону України (за вибором студента), яка відбиває сучасні тенденції попиту рекреантів.

Це можуть бути програми перебування в санаторно-курортному закладі із скороченим терміном перебування, які містять мінімальну кількість лікувальних процедур, однак спрямовані на загальний відпочинок.

Студентам слід орієнтуватися на провідний закордонний досвід складання подібних програм у таких країнах як Ізраїль, Польща, Угорщина, Німеччина та інші.

Програму необхідно навести у вигляді таблиці в одному з двох наведених варіантів (табл. 4.13, 4.14)

Таблиця 4.13 – Перший варіант формування програм

Вид лікування	Характеристика лікувально-оздоровчих процедур	Кількість процедур за програмою

Таблиця 4.14 – Другий варіант формування програм

Дні перебування	Програма перебування (характеристика лікувально-оздоровчих процедур)
1	
2	
...	

7. Джерела: основні [1–3]; додаткові [1–4, 6]; Інтернет-ресурси [13].

Заняття 12. Тема 11 Особливості організації лікування хвороб людини в умовах курорту

Тема заняття: «Специфіка санаторно-курортного лікування»

План

1. Характеристика та сутність медичної реабілітації та медичної допомоги.
2. Функції санаторно-курортних закладів.

1. Мета заняття: засвоєння студентами знань щодо сутності та специфіки санаторно-курортного лікування, формування навичок щодо реалізації функцій санаторно-курортних закладів.

2. Методика проведення практичної частини заняття: обговорення питань, що виникли у студентів під час самостійної підготовки до заняття; контроль за виконанням домашнього завдання.

3. Питання з теоретичної частини заняття:

– Характеристика та сутність понять «медична реабілітація» та медична допомога».

– Головні та спеціалізовані функції санаторно-курортних закладів.

– Етапи надання медичних послуг.

– Періоди санаторно-курортного лікування та рекомендовані терміни перебування на курорті.

4. Контроль самостійної роботи студентів: підготовка доповідей за темами з особливостей надання санаторно-курортних послуг, реалізації головних та спеціалізованих функцій на курорті.

5. Методика організації самостійної роботи студентів: студент під час підготовки до заняття повинен знайти відповіді на наступні запитання:

– Наведіть визначення поняття «медична реабілітація», «медична допомога».

– Наведіть завдання санаторно-курортного режиму.

– Охарактеризуйте основні функції санаторно-курортних закладів.

– Визначте спеціалізовані функції рекреаційних підприємств.

– Які заходи на курорті передбачає діагностичний етап надання медичних послуг?

– Які підетапи містить діагностичний етап надання медичних послуг? Охарактеризуйте їх.

– Охарактеризуйте лікувально-оздоровчий та реабілітаційний етапи надання медичних послуг.

– Наведіть визначення поняття «система реабілітації на курорті».

– Визначте перелік основних та додаткових досліджень, які необхідні для рекомендації санаторно-курортного лікування.

– Охарактеризуйте головні завдання санаторно-курортного лікування.

– Які терміни перебування на курорті вважаються оптимальними і чому?

– Охарактеризуйте періоди санаторно-курортного лікування.

6. Практичне завдання:

Завдання 1.

Тема «Характеристика стану здоров'я населення та санітарно-епідеміологічної ситуації в Україні»

Необхідно завантажити «Щорічну доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідеміологічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України» за останній звітний рік (за варіантами в табл. 4.15).

Згідно неї:

1. Охарактеризуйте тенденції зміни стану здоров'я населення України. Виявіть позитивні та негативні тенденції щодо досліджуваних питань.

2. Оцініть ситуацію з досліджуваного питання в Україні та в інших країнах Європи, світу (із використанням наукових статей, виданих у відкритому доступі).

3. Проаналізуйте регіональні відмінності в Україні досліджуваного питання (як за результатами Доповіді, так і з використанням наукових статей, які містять статистичну інформації щодо цього питання).

4. Систематизуйте основні виявлені проблеми.

Таблиця 4.15 – Варіанти для виконання завдання

№ вар	Назва та зміст дослідження
1	2
1	1. АНАЛІЗ ДЕМОГРАФІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ
	1.1. Динаміка чисельності населення
	1.2. Сучасна вікова структура населення
	1.3. Динаміка народжуваності населення
2	2. АНАЛІЗ ДЕМОГРАФІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ
	2.1. Тенденції смертності населення
	2.2. Динаміка тривалості життя в Україні та регіонах
3	3. ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ
	3.1. Загальні закономірності стану здоров'я населення
	3.2. Динаміка стану здоров'я дорослого населення
4	4. ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ
	4.1. Характеристика стану здоров'я дитячого населення
	4.1.1. Захворюваність дитячого населення
	4.1.2. Аналіз інвалідності дітей та шляхи її профілактики і реабілітації
5	5. ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ
	5.1. Аналіз стану здоров'я населення працездатного віку
	5.2. Характеристика стану здоров'я населення старших вікових груп
6	6. ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ
	6.1. Характеристика репродуктивного здоров'я населення
	6.2. Глобальні цілі боротьби з неінфекційними захворюваннями та перспективи їх досягнення в глобальному, регіональному і національному контексті
7	7. ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ
	7.1. Захворюваність населення на туберкульоз
	7.2. Стан і проблеми наркоманії та алкоголізації населення
8	8. ХАРАКТЕРИСТИКА САНІТАРНО-ЕПІДЕМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ
	8.1. Забезпечення якості води
	8.2. Характеристика якості повітря та ґрунту у сфері поводження з відходами
	8.3. Якість та безпека продуктів харчування
9	9. ХАРАКТЕРИСТИКА САНІТАРНО-ЕПІДЕМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ
	9.1. Характеристика умов праці
	9.2. Характеристика навчальних і оздоровчих закладів для дітей
	9.3. Характеристика радіаційної ситуації
	9.4. Забезпечення епідемічного благополуччя

Продовження таблиці 4.15

1	2
10	10. ХАРАКТЕРИСТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНИХ ЗАВДАНЬ З ОПТИМІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
	10.1. Фінансування та економічні механізми управління галуззю в умовах її реформування (особливу увагу звернути на систему лікарняних кас; додатково розкрити сутність цієї системи та тенденції і перспективи її розповсюдження в Україні)
11	11. ХАРАКТЕРИСТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНИХ ЗАВДАНЬ З ОПТИМІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
	11.1. Аналіз міжнародного співробітництва та партнерства
12	12. ХАРАКТЕРИСТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНИХ ЗАВДАНЬ З ОПТИМІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
	Аналіз кадрової політики в охороні здоров'я

Завдання 2

Тема: «Розрахунок норм фізіологічних потреб населення України в основних харчових речовинах та енергії»

Необхідно завантажити Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 18 листопада 1999 року № 272 «Про затвердження Норм фізіологічних потреб населення України в основних харчових речовинах та енергії».

Варіанти для виконання завдання наведені в таблиці 4.16.

Таблиця 4.16 – Варіанти для виконання завдання *

№ варіанта	Стать	Вік	Група фізичної активності	Маса тіла
1	М	25	I	70
2	Ж	20	I	50
3	М	35	II	75
4	Ж	32	I	55
5	М	45	II	80
6	Ж	43	III	60
7	М	65	III	85
8	Ж	64	IV	65
9	М	32	IV	90
10	Ж	48	II	70

* Примітка Варіанти завдання за порядковим номером в журналі викладача

Відповідно до варіанта завдання необхідно визначити:

1. Добові енерговитрати (в калоріях) дорослого населення
2. Добова норма споживання білків, жирів і вуглеводів.
3. Добова норма споживання мінеральних речовин.
4. Добову норму споживання вітамінів.

У роботі потрібно обґрунтувати застосування тих чи інших норм, скопіювавши відповідні рядки нормативних таблиць.

У роботі потрібно навести відповідні розрахунки.

7. Джерела: основні [1–3]; додаткові [1–4, 6]; Інтернет-ресурси [13].

Заняття 13. Тема 12 Управління санаторно-курортними закладами

Тема заняття: «Структура управління санаторно-курортним комплексом в Україні»

План

1. Еволюція управління санаторно-курортним комплексом в Україні.
2. Рівні управління санаторно-курортним комплексом.

1. Мета заняття: засвоєння студентами еволюційних особливостей управління санаторно-курортним комплексом та сучасного стану управління цим комплексом.

2. Методика проведення практичної частини заняття: обговорення питань, що виникли у студентів під час самостійної підготовки до заняття; контроль за виконанням домашнього завдання.

3. Питання з теоретичної частини заняття:

- Еволюційні особливості в управлінні сферою курортів з часів незалежності України та по поточний час.
- Функції органів державного управління на вищому, середньому та мікрорівні.
- Функції органів громадського управління на вищому, середньому та мікрорівні.
- Особливості здійснення корпоративного управління на відповідних рівнях.

4. Контроль самостійної роботи студентів: підготовка доповідей за темами з еволюційних особливостей в управлінні сферою курортів.

5. Методика організації самостійної роботи студентів: студент під час підготовки до заняття повинен знайти відповіді на наступні запитання:

- Курорти яких видів існують в Україні, на території яких регіонів вони розташовані?
- Назвіть органи управління курортною сферою в кожному регіоні України.
- Яку назву має орган вищого управління сферою туризму (курортів) на сьогоднішній день?
- Охарактеризуйте органи влади України, які представляють управління сферою курортів на вищому, середньому та мікрорівні.
- У чому полягає різниця між громадським та корпоративним управлінням у сфері курортів? Що спільного мають ці види управління?
- Охарактеризуйте як управлінську ланку соціальну сферу корпорацій.

– Чи відрізняється процес управління оздоровницями, які знаходяться в приватній та в державній формах власності?

– Наведіть приклади державних структур, які здійснюють громадське управління у сфері курортів.

– Наведіть приклади організацій, які задіяні в корпоративному управлінні вітчизняними оздоровницями.

6. Практичне завдання:

Завдання 1 «Регіональна структура управління курортами»

1. Завантажити карту регіонів України.

2. Визначити, яке відомство (департамент, відділ, управління) відповідає за розвиток туризму і курортів в кожному регіоні (з'ясувати в Інтернеті).

Скласти таблицю або схему регіонів із зазначенням регіонального відділення, що відповідає за розвиток туризму і курортів (табл. 4.13).

Таблиця 4.13 – Приклад систематизації регіонів

Перелік регіонів	Регіональна структура, що відповідає за розвиток туризму і курортів
Вінницька ОДА	Управління культури і туризму
...	...

За кожним регіоном виписати курорти та рекреаційні зони (зони відпочинку, де зосереджена велика кількість заміських засобів розміщення). Відзначити їх на карті України.

Завдання полягає в тому, щоб визначити регіональне підпорядкування кожного курорту.

Приклад систематизації регіонального підпорядкування курортів наведено у таблиці 4.14.

Таблиця 4.14 – Систематизація регіонального підпорядкування курортів

Регіон	Курорти	Примітки
АР Крим	Алушта	Тимчасово окупована територія
	Саки	
	Євпаторія	
	Ялта	
	Лівадія	
	Місхор, Кореїз, Гаспра	

Завдання 2 «Характеристика організацій у сфері рекреації та туризму»

1. Виписати (знайти) назви міжнародних організацій в сфері рекреації та туризму.

2. Виписати (знайти) назви вітчизняних організацій в сфері рекреації і туризму. Особливу увагу слід приділити акціонерним товариствам, які здійснюють корпоративну діяльність на території України, а також відомствам, в складі яких є санаторно-курортні організації.

3. Охарактеризувати діяльність трьох таких організацій за схемою:

3.1 дата створення;

3.2 цілі діяльності;

3.3 кількість санаторно-курортних підприємств, що входять до складу даного відомства, і їх територіальне розташування, спеціалізація в лікуванні захворювань.

Об'єднання (описати діяльність трьох об'єднань на вибір):

1. Приватне акціонерне товариство «Укрпрофтур».

2. Санаторно-курортне об'єднання «Укркурорт».

3. ТОВ «Укркурортсервіс».

4. ЗАТ «Миргородкурорт».

5. ЗАТ «Приазовкурорт».

6. ЗАТ «Трускавецькурорт».

7. ДП «Санаторно-курортний комплекс «Моршинкурорт».

8. Совет Всеукраинского союза общественных организаций «Совет по вопросам туризма и курортов».

9. ЗАТ «Євпаторіякурорт».

10. ЗАТ «Укрпрофоздоровниця».

4. Охарактеризувати діяльність відомчих санаторіїв України (три відомства на вибір).

4.1. Незалежно від варіанту навести список Міністерств і відомств України.

4.2. Вказати місце розташування санаторіїв, представлених нижче Міністерств і відомств, охарактеризувати спеціалізацію їх лікування.

Відомчі організації (описати діяльність 3-х організацій на вибір):

1. Санаторії МВС України.

2. Санаторії податкової служби України.

3. Санаторії міністерства оборони України.

4. Санаторії служби безпеки України.

5. Санаторії МОЗ України.

6. Санаторії міністерства праці та соціальної політики.

7. Санаторії Південної залізниці України.

8. Санаторії Державного управління справами України.

7. Джерела: нормативні [1–6]; основні [1–3]; додаткові [3, 4, 7, 9]; Інтернет-ресурси [9 – 12].

Заняття 14. Тема 12 Управління санаторно-курортними закладами

Тема заняття: «Обґрунтування організації анімаційного сервісу в місцях розміщення рекреантів»

План:

7.1 Інфраструктура анімаційного сервісу.

7.2 Щоденна програма анімації.

7.3 Технологія просування анімаційних послуг.

1. Мета заняття: набуття теоретичних знань та опанування практичними навичками з формування інфраструктури анімаційного сервісу, щоденних програм анімації, технології анімаційної діяльності.

2. Методика проведення теоретичної частини заняття: обговорення питань, що виникли у студентів під час самостійної підготовки до заняття, контроль знань студентів, отриманих на лекції.

3. Питання з теоретичної частини заняття:

– Значення анімаційного сектору в процесі санаторно-курортного оздоровлення рекреантів.

– Анімаційний сервіс як послуга.

– Складові реалізації анімаційного проекту.

– Характеристика щоденних програм анімації.

– Аналіз технології просування анімаційних послуг.

4. Контроль самостійної роботи студентів: підготовка доповідей за темами щодо вітчизняного та закордонного досвіду впровадження анімаційного сервісу в готельних та санаторно-курортних підприємствах.

5. Методика організації самостійної роботи студентів: студент під час підготовки до заняття повинен знайти відповіді на наступні запитання:

– Які структури були прообразом сучасних анімаційних служб за часів Радянського союзу?

– У чому полягали завдання організації культпросвітпрацівників в радянський період?

– У чому полягали завдання інструкторів-методистів за радянських часів?

– Що таке анімаційний сервіс?

– Наведіть права та обов'язки співробітників анімаційної служби.

– Охарактеризуйте ключові компоненти анімаційного сервісу.

– Для кого розробляється і проводиться корпоративна анімація в санаторії?

– Чи є анімаційний сервіс джерелом прямого або непрямого прибутку для санаторно-курортних закладів? Обґрунтуйте відповідь.

– Охарактеризуйте метод візуалізації в процесі здійснення анімаційної діяльності

– Наведіть особливості щоденної, святкової та корпоративної програм анімації.

– Охарактеризуйте візуалізацію, аудиорекламу як методи просування анімаційних послуг.

6. Джерела: основні [1–3]; додаткові [3, 4, 7, 9]; Інтернет-ресурси [9 – 12].

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативні джерела

1. Про курорти : Закон України від 05.10.2000 р. № 2026-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2026-14>.
2. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням : Закон України від 18.01.2001 р. № 2240-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2240-14>.
3. Про санаторно-курортний заклад : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.07.2001 р. № 805 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/805-2001-%D0%BF>.
4. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики : Наказ МОЗ України від 02.02.2011 № 49 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20110202_49.html
5. Про затвердження критеріїв державної акредитації санаторно-курортних закладів України : Наказ МОЗ України від 08.05.2002 №167 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20020508_167.html.
6. Про затвердження правил відбору і направлення хворих (дорослих, підлітків і дітей) на санаторно-курортне та амбулаторно-курортне лікування : Наказ МОЗ СРСР від 16.05.1983 р. № 580 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0580400-83>.

Основні джерела

1. Кравець О. М., Рябєв А. А. Конспект лекцій з дисципліни «Курортологія» (для студентів усіх форм навчання напрямів підготовки 6.030601 – Менеджмент, 6.140101 – Готельно-ресторанна справа, 6.140103 – Туризм); Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 102 с.
2. Степанов Е. Г. Основы курортологии и Санаторно-курортное лечение : учеб. пособие. – Харьков : Кроссроуд, 2007. – 584 с.
3. Фоменко Н. В. Рекреаційні ресурси та курортологія : навч. посібник / В. Н. Фоменко. – Київ : Центр навчальної літератури, 2007. – 312 с.

Додаткові джерела

1. Ведмідь Н. І. Класифікація санаторно-курортних і оздоровчих підприємств // Культура народів Причорномор'я. 2012. № 238. С. 9–13.
2. Ведмідь Н. Методологічні основи типізації суб'єктів санаторно-курортної діяльності / Н. Ведмідь // Вісник КНТЕУ. 2012. № 6. С. 72–83.

3. Влащенко Н. М. Забезпечення соціально-економічного розвитку регіонального санаторно-курортного комплексу : монографія / Н. М. Влащенко; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Харків : Вид-во ТОВ «Друкарня МАДРИД». 2012. 254 с.

4. Влащенко Н. М. Управління курортами : навч. посібник / Н. М. Влащенко ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 226 с.

5. Кифяк В. Ф. Розвиток медичного туризму в регіонах України. Вісник Університету банківської справи Національного банку України. 2013. № 1. С. 30–33.

6. Кусков А. С., Лысикова О. В. Курортология и оздоровительный туризм. Ростов н/Д : Феникс, 2004. – 320 с.

7. Левицька І. В. Розвиток туристсько-рекреаційного потенціалу регіону як основа формування туристського кластера // Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2016. – Вип. 9. – С. 92–96.

8. Пангелов Б. П., Пангелов С. Б. Спрямованість і зміст діяльності аніматорів у туристсько-рекреаційних комплексах. Спорт. вісн. Придніпров'я. 2013. № 2. С. 184–187.

9. Провоторова Є. В. Ліцензування як засіб державного регулювання в сфері рекреації [Електронний ресурс]. Матеріали доповідей III науково-практичної конференції «Інформаційні технології в управлінні туристичною та курортно-рекреаційною економікою». Бердянськ : АУІТ «АРІУ», 2007. – URL : http://tourlib.net/statti_ukr/provotorova.

10. Рутинський М. Й. Рекреалогія з основами курортології. Ч. 1. Теоретичні засади : курс лекцій. Львів, Фенікс, 2004. 68 с.

Інтернет-ресурси

1. Верещагіна С. Косметичні глини. Користь і властивості косметичної глини. Види косметичної глини [Електронний ресурс]. URL : <http://ywoman.ru/page/kosmetichni-glini-korist-i-vlastivosti-kosmetichnoyi-glini-vidi-kosmetichnoyi-glini>.

2. Загальні питання фізіотерапії [Електронний ресурс]. URL : http://intranet.tdmu.edu.ua/data/kafedra/internal/sport_medic/lectures_stud/uk/med/link/ptn/.

3. Засоби лікувальної фізичної культури [Електронний ресурс]. URL : <http://medical-enc.com.ua/sredstva.htm>.

4. Кінезітерапія [Електронний ресурс]. URL : <http://uk.wikipedia.org/wiki/Кінезітерапія>.

5. Левцов С. В. Зарубіжний досвід організації надання рекреаційних послуг та його імплементація в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2015. № 9. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2015_9_13.

6. Лікарські рослини [Електронний ресурс]. URL : http://uk.wikipedia.org/wiki/Лікарські_рослини

7. Нетрадиційна медицина [Електронний ресурс]. URL : <http://megasite.in.ua/5116-netradicijna-medicina-te-shho-vi-ne-znali.html>.
8. Оптимальний руховий режим [Електронний ресурс]. URL : <http://medbib.in.ua/optimalnyiy-dvigatelnyiy-rejim.html>.
9. Савоста О. П. Правове регулювання діяльності у сфері курортів [Електронний ресурс]. Теорія та практика державного управління URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2009_1_61.
10. Сайт Міністерства охорони здоров'я України : розділ «Положення про Міністерство» [Електронний ресурс]. URL : <http://moz.gov.ua/polozhennja-pro-ministriv>.
11. Сайт Міністерства охорони здоров'я України : розділ «Трансформація системи» [Електронний ресурс]. URL : <http://moz.gov.ua/article/reform-plan/scho-zminilosja-za-rik-pislja-prijnjattja-zakonu-pro-medichnu-reformu>.
12. Сайт ПрАТ «Укрпрофоздоровниця» [Електронний ресурс]. URL : <http://ukrzdrav.com/2013-12-03-12-40-05/zagalna-informatsiya.html>.
13. Український медичний часопис : актуальні питання медичної практики on-line [Електронний ресурс]. URL : <https://www.umj.com.ua/article/109058/moz-ukrayini-rozroblyaye-novi-vimogi-do-medichnoyi-infrastrukturi>.

Виробничо-практичне видання

Методичні рекомендації
до практичних занять та самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«КУРОРТОЛОГІЯ»

*(для студентів 1 курсу всіх форм навчання освітньо-кваліфікаційного рівня
бакалавр спеціальності 241 – Готельно-ресторанна справа, 242 – Туризм)*

Укладач **ВЛАЩЕНКО** Наталія Миколаївна

Відповідальний за випуск *Н. М. Богдан*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *Н. М. Влащенко*

План 2020, поз. 302М

Підп. до друку 23.07.20. Формат 60×84/16
Друк на ризографі. Ум. друк. арк. 3,1.
Тираж 50 пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017.